

19 ฝน 19 หนาว: ประวัติชีวิตคริสตจักรบ้านส้ม เมืองน่าน

คำมูล ชินวงศ์

คริสตจักรบ้านส้มหรือคริสตจักรคุณานุกูล เป็นคริสตจักรที่ได้รับการสถาปนาเป็นแห่งที่สอง ในจังหวัดน่าน จากจุดเริ่มต้นก่อตั้งชุมชนคริสเตียนจนมาเป็นคริสตจักรนั้น นับเวลาได้ 19 ปี (ค.ศ. 1914-1933) ถ้าจะเปรียบเทียบกับชีวิตมนุษย์ก็คงเป็นวัยหนุ่มสาวที่กำลังเจริญเติบโตเข้าสู่ผู้ใหญ่ 19 ปี ก่อนเกิดคริสตจักรมีประสบการณ์ที่ผ่านมามากหลายรูปแบบทั้งร้อน ทั้งหนาว ปะปนกันไป และคริสเตียนบ้านส้มสามารถผ่านอุปสรรคต่าง ๆ นานา มาได้ วัยนี้เป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงสู่ผู้ใหญ่และอนาคตของคริสเตียนบ้านส้มจะเป็นผู้ใหญ่แบบไหนก็ขึ้นอยู่กับชีวิตในอดีต ตั้งแต่เกิดว่าได้รับการดูแลเอาใจใส่ ได้รับคำแนะนำการประคับประคองการอุ้มชูจากผู้เลี้ยงดูซึ่งเป็นรากฐานอันสำคัญมากน้อยเพียงใด ผลที่สืบเนื่องจากอดีตเป็นปัจจัยหนึ่งที่กำหนดวิถีชีวิตของคนหนุ่มที่กำลังก้าวไปสู่อนาคตข้างหน้า ในที่นี้ขอย้อนกลับมามองถึงคริสเตียนบ้านส้ม ตั้งแต่เกิดเรื่อยมา จนกระทั่งเข้าสู่วัยหนุ่ม ดังนี้

ชุมชนบ้านส้มหรือเป็นที่รู้จักของชาวบ้านและพุทธศาสนิกว่าบ้านแล้งแต่คริสเตียนเรียกตัวเองว่า บ้านส้มและในบทความนี้จะขอเรียกชื่อว่า บ้านส้มตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอเมืองน่านไม่ไกลมากนัก ก่อนที่จะมีชุมชนคริสเตียนจะเกิดขึ้นที่บ้านส้มนั้นมิชชันนารีได้บันทึกไว้ว่า มีชาวบ้านอาศัยอยู่ราว 50 หลังคาเรือนและยังไม่มีใครเป็นคริสเตียน ต่อมาคริสตศาสนาได้แทรกตัวเข้าสู่ชุมชนบ้านส้มในปี ค.ศ.1913 โดยเริ่มจากหนานทะ ซึ่งเป็นคนบ้านส้มคนหนึ่ง (หนานในที่นี้หมายถึงคนที่เคยบวชเรียนมาแล้วและได้สึกออกมาเป็นฆราวาส) เหตุที่หนานทะรับเชื่อเป็นคริสเตียนเนื่องจากว่าภรรยาหนานทะชื่อนางสุคลอดเคยมีปัญหาบุตร หนานทะจึงไปเสาะแสวงหา “ยาคุมกำเนิด” แต่ไม่ได้ยาที่ต้องการ เมื่อเป็นเช่นนี้มีเพื่อนหนานทะคือหนานโนเป็นคริสเตียนอยู่ที่บ้านสะไมย์ อยู่ไม่ไกลจากบ้านส้มมากนัก ได้นำแนะนำให้ท่านไปพบหมอมิชชันนารีชื่อพ่อเลี้ยงพีเพิลส์ (S.C.Peoples) ที่เมืองน่าน หลังจากที่พบพ่อเลี้ยงแล้ว ท่านก็นำว่า ยาที่หนานทะต้องการไม่มี ถึงมีก็ไม่ควรใช้หนานทะรู้สึกผิดหวัง พ่อเลี้ยงพีเพิลส์ได้ถือโอกาสคุยเรื่องคริสตศาสนาให้ฟังและบอกว่าเมื่อนางสุจะคลอดลูกคนต่อไป ก็ให้หนานทะพานางมาหา ท่านยินดีจะช่วยเหลือเต็มที่และเต็มความสามารถ

ต่อมาเมื่อนางสุตั้งครรภ์ลูกคนที่ห้า และกำลังจะคลอดบุตร หนานทะจึงพานางสู่ไปโรงพยาบาลมิชชันฯ ในเวียงน่าน และนายแพทย์คนหนึ่งทำงานในโรงพยาบาลมิชชันฯ เวลานั้นคือนายแพทย์วิลเลียม เฮนรี บีช (William Henry Beach) หรือชาวบ้านเรียกว่า พ่อเลี้ยงบิชภายหลังจากที่นางสุคลอดบุตรอย่างปลอดภัยแล้วหนานทะจึงตั้งชื่อลูกคนนี้ว่า “มิตร” ให้เป็นชื่อใกล้เคียงกับหมอบิช ในระหว่างที่หนานทะอยู่ที่โรงพยาบาลพ่อเลี้ยงบิชได้อธิบายคำสอนคริสตศาสนาให้ฟัง เวลาเดียวกัน

หนานโนซึ่งเป็นผู้ที่ช่วยให้อธิบายในข้อสงสัยต่าง ๆ แก่หนานทวดด้วย หนานทวดจึงได้ยอมรับเอา
คริสตศาสนาเมื่ออายุ 36 ปี

ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1913 ศาสนาจารย์อีวีส เทเลอร์ (Rev.Hugh Taylor) พร้อมด้วยมิสซูซี่
สตาร์ลิ่ง มิชชันนารีประจำเมืองน่าน มาประกาศที่บ้านส้มแล้วเลยไปบ้านสะไมย์ ขณะนั้นมีคริสเตียน
หนึ่งครอบครัว เข้าวันอาทิตย์ที่คณะมิชชันนารีมาเยี่ยมนี้ หนานทวดได้ไปเยี่ยมพ่อครูเทเลอร์ที่หมู่บ้าน
สะไมย์ พ่อครูเทเลอร์ได้สอนหนานทวดเรียนรู้เรื่องคริสตศาสนา จากพระธรรมลูกา กิจการและไบเบิล
ต่าง ๆ และยังสามารถแนะนำให้หนานทวด ไปเรียนพระคัมภีร์กับพ่อเลี้ยงพิฟิลล์ในเวียง หนานทวดก็ได้
เดินทางไปในเมืองในเช้าวันจันทร์อยู่ที่นั่นสองอาทิตย์ก็กลับมายังหมู่บ้านและเริ่มสอนคนอื่นเรื่อง
คริสตศาสนา เข้าใจว่าท่านรับเชื่อเป็นคริสเตียนตั้งแต่บัดนั้น ต่อมาภรรยาและลูก ๆ ตลอดจนญาติพี่น้อง
เช่น นายปา นายกัน พี่ชายสองคนอยู่ที่บ้านส้ม ได้รับเชื่อเป็นคริสเตียนด้วย นอกจากนี้ยังมีเพื่อนบ้านที่
ได้รับเอาคริสตศาสนา เช่น พ่อหนานสาน และครอบครัว พ่อหลวงอินภายหลังมีหนานศรจิตไพศาล
เฒ่าแก่ใจวงศ์ไชยพิมาน เฒ่าแก่จันนะ ทิศเป็ง (เฒ่าแก่ในที่นี้หมายถึงผู้ปกครองคริสตจักรในปัจจุบัน)
หนานทวดมีอาชีพทำนาและขายของไปทุก ๆ แห่ง ท่านไปค้าขายท่านได้ทำการประกาศและนำหนังสือ
พระคัมภีร์ไบเบิลไปแจก

ระหว่างที่เริ่มมีผู้สนใจรับเชื่อคริสตศาสนานั้น ไม่มีหลักฐานแสดงว่าผู้ที่มีหน้าที่เลี้ยงบารุงคือ
มิชชันนารีได้เข้ามาให้อาหาร ให้น้ำ หรือเสริมพัฒนาการด้านจิตวิญญาณหรือไม่ แต่ค่อนข้างแน่ใจว่าผู้
บารุงเลี้ยงไม่ได้เข้ามาเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด เพราะพวกเขาเองมีภาระกับทางอื่นมาก โดยเหตุนี้คริสเตียน
บ้านส้มในช่วงก่อสร้างตัวหรือช่วงปฏิสนธิจึงไม่ได้รับการบารุงเลี้ยงที่ดี เปรียบเสมือนทารกที่ขาด
การบารุงจากมารดาอย่างถูกสุขลักษณะเป็นไปได้ว่าทารกที่เกิดมาย่อมไม่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย
และจิตใจชีวิตคริสเตียนก็เป็นตามสภาพข้อเท็จจริงนี้เช่นกัน

หลังจากที่มีชาวบ้านบ้านส้มได้สนใจและยอมรับเอาคริสตศาสนาแล้วในวันอาทิตย์ที่ 10
พฤษภาคม 1914 พ่อเลี้ยงพิฟิลล์ได้ไปร่วมสามัคคีธรรมและให้บังพิศมาแก่ผู้ใหญ่และเด็ก 31 คน คือ
ผู้ใหญ่ 15 คน เด็ก 16 คน ในวันนี้มีกรร้องเพลง Joy to the World The Lord Is Come ตรงกับเพลงคำ
เมืองบทที่ 85 ที่มีชื่อว่า “โลกงูยินดีพระองค์ได้มา” และอีกเพลงหนึ่ง “Jesus I My Cross have taken”
ชื่อเพลงคำเมือง บทที่ 138 ว่า “พระเยซูข้ารับเสภาแคว้งไว้” นี่คือการประกาศในวันแรกที่ก่อตั้งชุมชนคริส
เตียน สรุปได้ว่า การให้บังพิศมาแก่ผู้รับเชื่อที่บ้านส้ม เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 1914 นั้น เป็นการเกิด
กลุ่มคริสเตียนที่หมู่บ้านบ้านส้มเป็นครั้งแรกหรือกลุ่มคริสเตียนบ้านส้มตลอดออกมาเป็นตัวเป็นตน

วันที่เด็กน้อยคริสเตียนบ้านส้มปรากฏกายขึ้นในโลกดูเหมือนว่ามีชีวิตชีวาทุกคนมีความสุข และคริสเตียนบ้านส้มได้รับความสนใจจากมารดาซึ่งในที่นี้ก็คือมิชชันนารี หลังจากนั้นทารกคนนี้จะได้รับการดูแลเอาใจใส่และเติบโตขึ้นอย่างไรหรือเผชิญปัญหาอะไรบ้าง คงต้องติดตามกันต่อไป

หลังจากที่คริสเตียนบ้านส้มเกิดมาแล้ว ก็ประสบปัญหาเกี่ยวกับภัยเบียดเบียนกล่าวคือ ปี ค.ศ. 1915 คริสเตียนบ้านส้มหรือชุมชนคริสเตียนบ้านส้มได้รับการกดขี่จากผู้ใหญ่บ้านร่วมกับพุทธศาสนิกได้ทำลายทรัพย์สินของพวกเขา ได้นำของผิดกฎหมายเช่นเอาเหล้าเถื่อนไว้ในสวนหรือใต้ถุนบ้านของพวกเขา คริสเตียนแล้วแจ้งให้เจ้าหน้าที่จับ และยังมีการบังคับให้คริสเตียนเลี้ยงผีด้วย ต่อมาขณะที่คริสเตียนบ้านส้มอายุได้สามขวบคือตรงกับ ปี ค.ศ. 1917 ก็เผชิญกับปัญหาอีกครั้งหนึ่งกล่าวคือมีบ้านคริสเตียนถูกเผาสองหลังคาเรือน คือบ้านหนานสาน จันตะ และบ้านนายอิน ธิฮ่าย หลังจากเหตุการณ์นี้ เกิดขึ้นคณะมิชชันนารี ได้มาเยี่ยมเยียนอีกครั้ง หนึ่งในเดือนตุลาคม ปีนี้แม่เลี้ยงพิเพอร์ พ่อเลี้ยงปีช และพ่อครูเทเลอร์ ได้มาเยี่ยมและทำการประกาศที่บ้านส้ม

นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1917 เป็นต้น จนกระทั่งถึงปี ค.ศ. 1924 ไม่มีการบันทึกของมิชชันนารีถึงการมาเยี่ยมคริสเตียนบ้านส้ม อาจเนื่องจากช่วงระยะเวลาดังกล่าวมิชชันนารีประจำน่านั้นการประกาศที่หลวงพระบาง ประเทศลาวเป็นหลัก การเยี่ยมเยียนชุมชนคริสเตียนรอบนอกจึงลดน้อยลง ดังนั้น การนำชุมชนคริสเตียนบ้านส้มจึงต้องอยู่ภายใต้การดูแลเอาใจใส่โดยหนานทะ ถึงแม้ว่าไม่มีการบันทึกในการเยี่ยมของมิชชันนารีที่มีต่อคริสต์บ้านส้มก็ตาม คริสเตียนบ้านส้มก็ยังแข็งแรงและผ่านการเผชิญกับเหตุการณ์การกดขี่ข่มเหงมาถึงสองครั้ง ก็ยังคงดำรงอยู่ได้และต้องต่อสู้ดิ้นรนด้วยตนเอง สิ่งที่แสดงให้เห็นได้ชัดอย่างหนึ่งก็คือ ชุมชนคริสเตียนบ้านส้มได้สร้างศาลาธรรม ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “โฮงตุต” ขึ้นเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ.1924 ช่วงเวลา ค.ศ. 1924-1927 ก็ไม่มีการบันทึกของมิชชันนารีเกี่ยวกับชุมชนคริสเตียนบ้านส้มอีกอาจเป็นไปได้ว่ามีมิชชันนารีอาจไปเยี่ยมแต่ไม่มีการบันทึก หรืออาจเป็นไปได้ว่าข้อมูลนี้ขาดหายไปจากชุดเอกสารของมิชชันนารี

จนกระทั่งปี ค.ศ. 1927 พ่อครู ไวซ์เบคเกอร์ (Homer G Weisbecker) ได้ไปเยี่ยมคริสเตียนที่บ้านส้ม ชาวบ้านให้ความสนใจและให้การต้อนรับเป็นอย่างดี หลังจากนั้นคือตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1927-1929 ไม่มีมิชชันนารีเข้ามาดูแลชุมชนคริสเตียนบ้านส้มกระทั่งปี ค.ศ.1930 พ่อครูเออร์วินซึ่งเคยเป็นมิชชันนารีมาประจำเมื่อนานและขณะนั้นท่านดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าสมาคมพระคัมภีร์ที่กรุงเทพฯ ได้มาเยี่ยมที่ชุมชนคริสเตียนบ้านส้ม เพื่อมาให้การแนะนำและให้การศึกษาพระคัมภีร์เป็นเวลา 1 อาทิตย์ชาวบ้านส้มแสดงความสนใจคริสเตียนหลายคนที่ยังเห็นก็กลับเข้าสู่ชีวิตชุมชน และขอให้พ่อครูเออร์วินกลับมาให้ความรู้แก่พวกเขาอีก

ข้อที่น่าสังเกตคือว่าการบริหารของผู้เป็นแม่หรือครอบครัวที่มีต่อคริสเตียนบ้านส้มนั้น แต่ชุมชนคริสเตียนบ้านส้มสามารถ แม้ว่าจะไม่แข็งแรงดังที่ควรจะเป็นก็ตาม เผชิญกับปัญหาต่าง ๆ แต่ก็ยืนหยัดอยู่ได้ เช่นเดียวกันกับอภิบาลของมิชชันนารีที่มีต่อชุมชนคริสเตียนบ้านส้มนับตั้งแต่ปี ค.ศ.1914 เป็นต้นมานั้น ได้รับการเยี่ยมชมจากมิชชันนารีน้อยมาก เนื่องจากว่ามิชชันนารีที่ประจำเมืองน่านในระบอบนี้มีสองครอบครัว งานที่ทำมีมากมายไม่ว่าจะเป็นงาน โรงเรียน โรงพยาบาล งานคริสตจักรในเวียงน่าน งานการประกาศ เป็นต้น การเยี่ยมชมคริสเตียนรอบนอกมิชชันนารีคงทำได้ในปีละครั้ง เนื่องจากออกไปเยี่ยมชม ได้หลังจากผ่านพ้นฤดูฝนไปแล้ว การเยี่ยมชมต้องใช้เวลาอันกว่าจะครบทุกแห่ง แน่แน่นอนว่าคริสตบ้านส้มได้รับการดูแลเอาใจใส่บ้าง แต่ไม่ใช่การดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดนัก

เมื่อคริสเตียนบ้านส้มมีอายุ 18 ปี ซึ่งตรงกับปี ค.ศ.1932 คณะประกาศของคริสตจักรในเวียงน่าน มีผู้ชาย 2 คนและผู้ประกาศ 2 คน ไม่ได้ระบุชื่อกันว่าเป็นหญิงหรือชาย ได้ออกมาประกาศที่บ้านส้มเป็นครั้งแรกในครั้งนั้น ได้มี 16 คน ที่กลับเข้าชุมชนคริสเตียน เมื่อทีมประกาศมาก็สร้างความมีชีวิตชีวาหรือความตื่นตัวกับชุมชนคริสเตียน หลายคนกลับเข้าสู่ชีวิตคริสเตียนอีกครั้งหนึ่ง การหนุนน้ำใจและให้กำลังใจกัน ย่อมก่อให้เกิดพลังที่อบอุ่นและมีความรักต่อกันและกัน เปรียบเสมือนกับเด็กหนุ่มคริสต์บ้านส้มคนนั้นที่ได้รับการชุบชีวิต และได้มาเยี่ยมและท่านได้ทำหน้าที่เป็นประธานการประชุมที่ชุมชนคริสเตียนบ้านส้ม จนกระทั่ง ปี ค.ศ.1933 ชุมชนคริสเตียนบ้านส้มก็ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ใหญ่เต็มที่ คือในวันที่ 1 มกราคม ปีนี้ชุมชนคริสเตียนบ้านส้มได้มีการสถาปนาเป็นคริสตจักรบ้านส้ม โดยมีพ่อครูเทเลอร์ เป็นผู้ประกอบพิธีภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นคริสตจักรคุณานุคุณ ถ้าจะนับอายุของชุมชนคริสเตียนบ้านส้มตอนนี้มีอายุครบ 19 ปี

19 ฝน 19 หนาวในชีวิตของคริสต์บ้านส้มตั้งแต่เกิดมานั้น คริสเตียนบ้านส้มถูกปล่อยปละเลยไปบ้าง ได้รับการบริหารบ้าง และคริสเตียนบ้านส้ม ประสบปัญหาหลายครั้ง เคยมีประสบการณ์ที่ผ่านการมาทดลองมาแล้ว จากสภาพดังกล่าวจำเป็นอย่างยิ่งที่คริสเตียนบ้านส้มต้องนำตนเอง ดังนั้นภาพแห่งการนำของมิชชันนารีที่ได้อ้างไว้ก็คือมิชชันนารีต้องทำทุกอย่างในด้านศาสนพิธี เช่นนำในการเล่นเครื่องดนตรี การนาระเบียบนมัสการ การอธิษฐานและเทศนา เป็นต้น ดังนั้น การที่จะฝึกให้คริสเตียนบ้านส้มนำเองตั้งแต่เริ่มแรกจึงไม่ได้รับการฝึกฝนมาตั้งแต่แรก เมื่อมิชชันนารีไม่สามารถมาเยี่ยมชุมชน ผู้นำในชุมชนจึงนำตนเองเท่าที่จะทำได้สิ่งที่เห็นได้ชัดก็คือการดูแลเอาใจใส่จากมิชชันนารีจะเน้นในเรื่องการประกาศ แม้แต่การเยี่ยมชมกลุ่มหรือชุมชนคริสเตียนก็ยังออกมาในลักษณะของการประกาศเช่นเดียวกัน คริสเตียนบ้านส้มจึงมีประสบการณ์ต่าง ๆ ที่สะสม ปลูกฝังมาอย่างเต็มที่แสดงประวัติ

ชีวิตตั้งแต่แรก ประสบการณ์ช่วงแรกนี้มีส่วนสำคัญและมีอิทธิพลต่อชีวิตอนาคตหรือคริสตจักรบ้านสัปดาห์ ในภายหลังไม่น้อย

ถ้าจะเปรียบเทียบถึงการเลี้ยงดูเด็กคนหนึ่งนั้น ดูเหมือนว่าคริสเตียนบ้านสัปดาห์จะอยู่ในลักษณะของการช่วยเหลือตัวเองค่อนข้างมาก ต้องต่อสู้ดิ้นรนแสวงหาปัจจัยต่างที่จะมาประทังชีวิตบางครั้งปัจจัยไปนั้นจะไม่ถูกสุขอนามัยหรือช่วยเสริมสร้างส่วนใด ๆ ของชีวิตแต่เมื่อไม่มีสิ่งที่ดีกว่านี้ก็ต้องรับตามที่ได้มาชีวิตแห่งการต่อสู้ดิ้นรนเช่นนี้มีผลกระทบต่อชีวิตคริสตจักรในภายหลังก็คือประการแรก คริสตสมาชิกส่วนหนึ่งโดยทั่วไปขาดการเรียนรู้ขาดความเข้าใจในชีวิตคริสเตียนตั้งแต่เริ่มแรกทำให้มีผลต่อชีวิตคริสตจักรในปัจจุบัน เช่นเมื่อคริสตจักรมีกิจกรรม การเสริมสร้างชีวิตคริสเตียน มักจะได้รับความสนใจน้อยจากสมาชิก ประการที่สองเมื่อคริสตสมาชิกส่วนหนึ่งที่สำคัญขาดความรู้ความเข้าใจในชีวิตคริสเตียน มีชีวิตที่ไม่มั่นคงในหลักคำสอนในความเชื่อ เมื่อประสบปัญหา ก็จะอ่อนกำลังหรือทอดทิ้งต่อชีวิตได้ง่าย หรือบางคนเมื่อมีการแทรกแซงจากคณะนิกายอื่น โอกาสที่จะเปลี่ยนความเชื่อก็ง่ายขึ้น ทั้งสองประการแรกมีผลต่อประการที่สามก็คือ จิตสำนึกในการเป็นอันหนึ่งเดียวกันกับชุมชนหรือการร่วมสามัคคีธรรมกับคนอื่น ในชีวิตคริสตจักรลดลง และประการสุดท้ายชุมชนคริสเตียนบ้านสัปดาห์หรือคริสตจักรคุณานุกุล ไม่มีแบบแห่งการอภิบาลที่ชัดเจน ส่งผลผลกระทบต่อชีวิตคริสตจักรคุณานุกุลในสมัยหลัง

จากประสบการณ์ที่ผ่านร้อน ผ่านหนาวในช่วง 19 ปี ของคริสเตียนบ้านสัปดาห์คงจะเป็นบทเรียนสำหรับคริสตจักรอีกหลายแห่งที่ควรหันมาพิจารณาถึงชีวิตคริสตจักรที่ต้องได้รับการปรับเปลี่ยนตามยุคสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งยุคโลกาภิวัตน์ คริสตจักรจะพัฒนาให้ตนเองเติบโตขึ้นได้เพียงไร ส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่เคยเสนอมานี้แล้วในอดีตของชุมชนคริสเตียนบ้านสัปดาห์และเป็นปัจจัยหนึ่งที่แอบแฝงเรื่อยมาในชีวิตคริสตจักรคุณานุกุล คือ ปัญหาชีวิตคริสเตียนที่ไม่ได้รับการเลี้ยงดูเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดหรือสร้างคุณภาพชีวิตในทางที่ถูกที่ควรอย่างเต็มที่ ซึ่งมีผลกระทบต่อชีวิตคริสตจักรในทุกด้าน จนถึงปัจจุบัน หากเราศึกษาอย่างลึกซึ้งก็จะพบสภาพบกพร่องที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากชีวิตวัยเยาว์ดังที่กล่าวมาแล้ว

บรรณานุกรม

- Nan, The Siam Outlook (Annual Reports) (January 1930)p.38-40.
- Nan, Station, The Siam Outlook 4:3 (January 1925) :p.108-111.
- Nan, Station, The Siam Outlook 8:1(January 1932) p.36.
- Peoples, Sarah Wirt, A New Out-Station in Nan Laos News 11:3 (July 1914) p.77.
- Taylor, Hugh A Missionary in Siam (Typescript) San Francisco (1947)
- Wilson, Jonathan and others (Composed and Translated) The Laos Hymnal Chiangmai: American Presbyterian Mission,1905 (Hymns no.85,138)
- ข่าวและความเห็น-ประวัตินายทะ กั้นทะลั้งกา ข่าวคริสตจักร 5:4 (ตุลาคม 1936) น.33-34.
- คริสตจักรคุณานุคุณ,รายงานการประชุมคณะกรรมการคริสตจักรคุณานุคุณ 1954-1956 เล่มที่ 1 เอกสารคริสตจักรคุณานุคุณ อยู่ที่พอดจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยพายัพ เชียงใหม่.
- ไสว กั้นทะลั้ง เกษียณร่วมศรัทธาในการสร้างโบสถ์ใหม่ ข่าวคริสตจักรภาคที่ 5 น่าน ข่าวคริสตจักร 27:302 (พฤษภาคม 1974) น.29-30.
- สัมภาษณ์ไข จิตไพศาล อายุ 71 ปี โดย คำมูล ชินวงศ์ วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 1989.
- สัมภาษณ์นายต้น กั้นทะลั้ง อายุ 77 ปี โดย คำมูล ชินวงศ์ วันที่ 26 กันยายน 1990.
- สัมภาษณ์สวิง กั้นทะลั้ง อายุ 68 ปี โดยคำมูล ชินวงศ์ วันที่ 1 ตุลาคม 1991.
- สัมภาษณ์ไสว กั้นทะลั้ง อายุ 80 ปี โดยคำมูล ชินวงศ์ วันที่ 25 กันยายน 1989.